

COMISIA EUROPEANĂ

Bruxelles, 17.7.2012
SWD(2012) 211 final

DOCUMENT DE LUCRU AL SERVICIILOR COMISIEI

REZUMAT AL EVALUĂRII IMPACTULUI

Care însoțește documentul

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor:

Un parteneriat consolidat al Spațiului european de cercetare pentru excelență și creștere

(Text cu relevanță pentru SEE)

{COM(2012) 392 final}
{SWD(2012) 212 final}

DOCUMENT DE LUCRU AL SERVICIILOR COMISIEI

REZUMAT AL EVALUĂRII IMPACTULUI

Care însoțește documentul

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor:

Un parteneriat consolidat al Spațiului european de cercetare pentru excelență și creștere

(Text cu relevanță pentru SEE)

1. INTRODUCERE

Spațiul european de cercetare (SEC) este un spațiu de cercetare unificat, deschis spre lume, bazat pe piața internă, în care cercetătorii, cunoștințele științifice și tehnologia circulă liber și prin care Uniunea și statele sale membre își consolidează atât bazele științifice și tehnologice, cât și competitivitatea și capacitatea de a face față în mod colectiv marilor provocări.

Lansat în martie 2000, SEC a devenit unul dintre principalele obiective ale Uniunii de la intrarea în vigoare a **Tratatului de la Lisabona**¹. În **inițiativa emblematică** din 2010 „**O Uniune a inovării**”², care face parte din **Strategia Europa 2020**³, se anunțau un cadru SEC și măsuri de sprijin. Consiliul European a solicitat în două rânduri (în februarie 2011 și în martie 2012) ca SEC să fie finalizat până în 2014.

În contextul crizei economice, a apărut nevoia urgentă de cercetare și de soluții bazate pe cercetare, precum și de promovare a excelenței științifice la nivel de regiuni și de țări pentru a sprijini creșterea economică. Finalizarea SEC va contribui la eliminarea efectelor negative pe care fragmentarea inerentă elaborării și implementării politicilor și activităților din domeniul cercetării le are asupra eficacității cercetării europene.

2. DEFINIREA PROBLEMEI

2.1. Principalele bariere care afectează performanța activităților de cercetare în cadrul SEC

Deși continuă să fie un actor principal în peisajul internațional al cercetării și dezvoltării, UE se confruntă cu o serie de provocări fundamentale, cum sunt criza financiară, creșterea economică redusă și îmbătrânirea populației, care necesită reacții urgente.

Inițiativa emblematică a UE „O Uniune a inovării”, destinată să promoveze creșterea și locurile de muncă, stabilește o agendă exhaustivă pentru a asigura materializarea ideilor inovatoare în produse și servicii, context în care cercetarea reprezintă o componentă majoră. Europa investește prea puțin în cercetare față de principalii săi concurenți (1,9% din PIB în Europa față de 2,5% din PIB în SUA, în 2008). Producția de cunoștințe este concentrată într-un număr relativ mic de state membre. Cercetarea europeană nu abordează suficient sectoarele

¹ Conform articolului 179 alineatul (1) din TFUE: „Uniunea are ca obiectiv consolidarea bazelor sale științifice și tehnologice, prin crearea unui spațiu european de cercetare în care cercetătorii, cunoștințele științifice și tehnologiile să circule liber (...)”.

² COM(2010) 546 final.

³ COM(2010) 2020 final.

de vârf (de exemplu, tehnologiile informației și comunicațiilor, nanotehnologia, biotehnologia, biologia moleculară, genetica) care pot genera soluții tehnologice inovatoare, ceea ce nu încurajează inovarea, care este esențială pentru creșterea competitivității și a atractivității economiei europene.

În Europa, cercetarea este structurată într-un mod extrem de variabil și de fragmentat. Spațiul european de cercetare (SEC) își propune să elimine fragmentarea și să creeze cele mai bune condiții pentru desfășurarea activităților de cercetare în Europa. Deși, din 2000 până în prezent, Uniunea Europeană și statele membre au progresat împreună în direcția concretizării SEC, persistă încă o serie de bariere.

Nivelul insuficient al concurenței în cadrul sistemelor naționale de cercetare: Concurența limitată dintre instituțiile de cercetare și universități conduce la un nivel insuficient de specializare. Acest lucru nu creează condițiile necesare pentru ameliorarea calității științifice. Ponderea fondurilor publice alocate prin cereri deschise de propuneri în domeniul cercetării variază între 20% și 80%, media fiind de 40%. Țările au standarde diferite de evaluare a cercetătorilor și a propunerilor în domeniul cercetării.

Persistența barierelor în calea cooperării și a concurenței la nivel paneuropean: Barierele sunt create de nivelul scăzut al compatibilității și al interoperabilității programelor naționale de cercetare. Nu există suficientă flexibilitate pentru a permite programelor naționale să coopereze la nivel transfrontalier și pentru a îngădui accesul atât la marile infrastructuri naționale de cercetare de interes european, cât și la infrastructurile de cercetare paneuropene, ceea ce înseamnă că Europa ratează ocazii de ameliorare a calității și a impactului activităților sale de cercetare.

Persistența unor denaturări pe piețele naționale ale forței de muncă pentru cercetători: Barierele sunt cauzate, în principal, de abordările diferite privind recrutarea pe bază de merit, de autonomia instituțională, de faptul că nu se utilizează cele mai bune practici pentru elaborarea strategiilor de resurse umane pentru cercetători și pentru promovarea mobilității cercetătorilor, precum și de condițiile de lucru neatractive pentru cercetătorii tineri și pentru cei străini. De asemenea, există diferențe în ceea ce privește condițiile de transferabilitate a granturilor și de acces la acestea. Toate acestea conduc la scăderea mobilității cercetătorilor și la reducerea oportunităților de carieră.

Progrese limitate în ceea ce privește egalitatea dintre sexe și integrarea aspectelor legate de această temă în activitățile de cercetare: Nu toate statele membre implementează politici prin care să poată beneficia de talentul femeilor în domeniul cercetării și de includerea aspectelor legate de egalitatea dintre sexe în cadrul activităților de cercetare; de asemenea, nu toate organizațiile părților interesate implementează planuri de acțiune specifice pentru realizarea egalității dintre sexe. Acest lucru compromite calitatea și relevanța cercetării europene prin faptul că nu se recurge la întregul potențial variat al resurselor umane din domeniul științei, ceea ce creează efecte sociale și economice negative.

Circulația limitată a cunoștințelor științifice și accesul inegal la acestea: Nu toate statele membre sunt la fel de avansate în sprijinirea politicilor privind accesul deschis, care ar putea contribui la reducerea asimetriilor dintre informații. Există o serie de bariere care nu permit cercetătorilor să beneficieze de un acces nelimitat la serviciile de cercetare electronice, inclusiv diferitele politici de „utilizare” aplicate la nivel național în ceea ce privește infrastructurile electronice de cercetare finanțate din fonduri publice. Transferul de cunoștințe dintre instituțiile publice de cercetare și sectorul privat este încă insuficient, **comparat cu cel din SUA**. Acest lucru afectează calitatea științifică și rezultatele economice derivate din activitățile de cercetare și dezvoltare, atât în sectorul public, cât și în cel privat.

2.2. Dreptul UE de a acționa, subsidiaritatea și valoarea adăugată a UE

Conform tratatului, politica în domeniul cercetării reprezintă o competență partajată între statele membre și Uniune. Articolul 179 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE) prevede dreptul Uniunii de a crea condițiile necesare pentru realizarea Spațiului european de cercetare. Articolul 182 alineatul (5) din TFUE prevede utilizarea procedurii legislative în vederea stabilirii măsurilor necesare pentru punerea în aplicare a Spațiului european de cercetare.

Finalizarea SEC nu pune în discuție problema suveranității statelor membre. În cadrul SEC, sistemele naționale de cercetare nu dispar, ci conlucrează în mod deschis. Opțiunile de politică alese respectă principiul subsidiarității în măsura în care Uniunea poate identifica cel mai bine sectoarele în care statele membre trebuie să ia măsuri, date fiind barierele persistente și progresele limitate observate la 12 ani de la lansarea SEC. Valoarea adăugată a UE este demonstrată de mai mulți factori. În primul rând, activitățile vor fi distribuite în mod optim, dacă este necesar, printr-o abordare coordonată, ceea ce va ameliora eficacitatea sistemelor de cercetare și va reduce dublarea inutilă a eforturilor. În al doilea rând, se preconizează că, prin implementarea SEC, se vor obține condiții de concurență echitabilă și masă critică, ceea ce va permite crearea condițiilor necesare pentru ca cele mai productive echipe de cercetare să colaboreze și să devină competitive la nivel internațional. În al treilea rând, impulsul la nivel european maximizează posibilitatea de a finaliza SEC pe termen scurt, dată fiind persistența barierelor naționale menționate mai sus. În al patrulea rând, la nivelul Uniunii Europene se poate evalua cel mai bine în mod obiectiv dacă au fost realizate progrese, dacă acestea sunt proporționale și dacă este nevoie de măsuri suplimentare pentru îmbunătățirea situației.

3. OBIECTIVE DE POLITICĂ

Obiectivul strategic general al Spațiului european de cercetare este de a spori performanța, excelența și impactul sistemului european de cercetare și dezvoltare. Acest lucru va ajuta UE să revină pe drumul creșterii economice prin încurajarea excelenței științifice și a cercetării, prin sprijinirea inovării și prin creșterea atractivității UE ca spațiu de cercetare.

Obiectivul prezentei comunicări este de a identifica și de a promova măsuri care să asigure crearea, până în 2014, a condițiilor adecvate pentru îmbunătățirea eficacității sistemelor europene de cercetare.

Aceste condiții vor permite: 1. creșterea eficacității sistemelor naționale; 2. un nivel optim de cooperare și concurență la nivel transfrontalier; 3. o piață a forței de muncă mai deschisă pentru cercetători; 4. egalitatea între sexe și integrarea aspectelor legate de aceasta în domeniul cercetării; și 5. circulația și transferul optim al cunoștințelor științifice, inclusiv prin SEC digital.

4. OPȚIUNI DE POLITICĂ

Opțiunea de politică 1: *Statu-quo*: Această opțiune ar presupune continuarea politicilor actuale, fără eforturi suplimentare la nivel național sau la nivelul UE în vederea eliminării barierelor. Principala evoluție ar fi adoptarea și implementarea, în 2014, a inițiativei Orizont 2020, alocându-se probabil un buget mai mare sprijinirii activităților transfrontaliere de cercetare și inovare.

Opțiunea de politică 2: Parteneriatul consolidat pentru SEC: Statele membre ar fi invitate să realizeze, în mod voluntar, reforme structurale. Organizațiile părților interesate din domeniul cercetării s-ar angaja, de asemenea, să ia măsuri pentru implementarea SEC. Comisia ar propune diferite tipuri de măsuri (cum ar fi recomandările) în scopul finalizării

SEC și ar oferi asistență partenerilor în vederea atingerii obiectivelor. Comisia ar evalua anual progresele pentru a identifica sectoarele care necesită schimbări suplimentare.

Opțiunea de politică 3: Măsuri juridice sectoriale pentru SEC: Această opțiune de politică ar include o serie de măsuri juridice obligatorii propuse de Comisie în mai multe sectoare (și anume, sectoare tematice specifice), după caz. În plus, măsurile voluntare adoptate de statele membre ar completa măsurile juridice, abordând sectoarele în care statele membre și părțile interesate sunt cele mai în măsură să soluționeze principalele bariere.

Opțiunea de politică 4: Directiva-cadru privind SEC: Această opțiune de politică ar consta într-o abordare juridică generală sub forma unui pachet cuprinzător (directivă-cadru) care să conțină măsuri obligatorii din punct de vedere juridic, statele membre urmând să aleagă mijloacele corespunzătoare pentru a obține rezultatele cerute de directivă.

5. ANALIZA IMPACTURILOR ȘI COMPARAREA OPȚIUNILOR DE POLITICĂ

Opțiunile de politică propun mecanisme diferite pentru eliminarea barierelor și promovarea unor sisteme de cercetare mai eficiente. Se preconizează că aceste opțiuni vor duce la rezultate similare (de exemplu, impacturi economice, sociale și de mediu, excelența și performanța în cercetare) după finalizarea SEC. Astfel, principala diferență dintre opțiuni în termeni de impacturi constă în timpul necesar pentru obținerea rezultatelor așteptate, costurile de implementare aferente și gradul de acceptare de către statele membre și părțile interesate.

Caseta 1: Impacturi generale ale eliminării barierelor în vederea finalizării SEC.

Impactul economic: În toate statele membre, sectorul public și cel privat vor beneficia de creșterea eficacității, rezultată din: alocarea mai multor fonduri celor mai performanți cercetători; intensificarea cooperării între statele membre; soluții mai bune la provocările de pe plan social; creșterea calității și relevanței cercetării printr-o mai bună integrare a aspectelor legate de egalitatea dintre sexe pe parcursul întregului proces de cercetare; utilizarea mai bună a cercetătorilor calificați disponibili, în special a femeilor; și îmbunătățirea accesului la cunoștințe pentru sectorul public și cel privat de pretutindeni, în special în regiunile mai puțin avansate. Dacă finalizarea SEC înseamnă realocarea unor fonduri naționale către cercetarea coordonată la nivel transnațional, acest lucru ar putea fi în avantajul economiei UE (o creștere suplimentară cu 0,25% a PIB-ului) și al pieței locurilor de muncă (323 000 de locuri de muncă suplimentare) în 2030. Cu toate acestea, costurile vor fi suportate de administrațiile și întreprinderile din statele membre, în funcție de tipul de barieră care trebuie eliminate.

SEC va determina punerea unui accent mai mare pe sustenabilitatea financiară a domeniilor puternice din punct de vedere științific, precum și pe o cerere coordonată pentru furnizarea de servicii digitale de cercetare interoperabile și eficiente, care să impulsioneze sectorul TIC și inovarea în acest sector în UE. Accesul deschis ar aduce beneficii semnificative majorității actorilor și ar putea permite multor instituții să realizeze economii.

Impacturile sociale: ar fi de așteptat ca disponibilitatea unui personal de cercetare mai performant și mai eficient și intensificarea cooperării în domeniul cercetării și dezvoltării să aibă impacturi pozitive, atât directe, cât și indirecte. Măsurile în favoarea unui SEC digital ar aduce beneficii cercetătorilor din statele membre și regiunile mai mici și mai puțin avansate. De asemenea, SEC ar avea un impact pozitiv și asupra drepturilor fundamentale, în special în ceea ce privește egalitatea dintre sexe, libertatea de expresie și libertatea artelor și științelor.

Impacturile asupra mediului: aspectele de mediu ar fi abordate în comun, iar cercetarea ar fi mai bine coordonată, ceea ce ar evita dublarea inutilă a eforturilor, contribuind astfel la creșterea eficienței.

5.1. Evaluarea opțiunilor

Opțiunea de politică 1: S-ar menține barierele existente, ceea ce ar împiedica eficientizarea sistemelor naționale. Implementarea inițiativei Orizont 2020 ar aduce unele beneficii. Această opțiune nu ar răspunde solicitării Consiliului European privind finalizarea SEC și nici așteptărilor în acest sens ale părților interesate.

Opțiunea de politică 2: Ar fi de așteptat progrese considerabile, dar probabil inegale, până în 2014. Statele membre ar elimina, cu o sarcină administrativă redusă, barierele din sectoarele în care este cea mai mare nevoie de măsuri și ar mobiliza părțile interesate - organizații de finanțare a cercetării și organizațiile care realizează activități de cercetare - să contribuie la finalizarea SEC. În acest stadiu, există un consens, în special între statele membre, în ceea ce privește recurgerea la măsuri voluntare pentru finalizarea SEC. Această opțiune ar răspunde așteptărilor statelor membre.

Opțiunea de politică 3: Această opțiune ar implica realizarea unor progrese lente și inegale în direcția finalizării SEC până în 2014, însă ar determina obținerea unor progrese considerabile pe termen lung în sectoarele în care ar urma să fie adoptate măsuri legislative, după adoptarea acestora. Implementarea ar fi întârziată cel puțin până în 2017 și ar fi foarte împovărătoare pentru administrațiile naționale și pentru Comisie. Majoritatea statelor membre nu au fost prea favorabile adoptării de acte legislative în acest sector, ceea ce a făcut dificilă acceptarea acestei opțiuni de către Consiliu.

Opțiunea de politică 4: Această opțiune ar da cele mai bune rezultate, însă numai pe termen lung, dacă se adoptă acte legislative. Ar fi nevoie de timp pentru realizarea unei evaluări complete a situației existente în vederea elaborării principiilor și mecanismelor care trebuie incluse în cadrul general care ar urma să fie prezentat în 2013-2014. Negocierea setului complet de măsuri ar fi împovărătoare și de durată, iar implementarea operațională a măsurilor ar fi întârziată până cel mai devreme după 2017. Această opțiune ar impune sarcini extrem de dificile administrațiilor publice și Comisiei. Ca și în cazul opțiunii precedente, această opțiune ar fi foarte dificil de acceptat de către Consiliu.

5.2. Alegerea opțiunii de politică preferate

Opțiunea de politică 2, „Parteneriatul consolidat pentru SEC”, este singura care permite realizarea de progrese considerabile în vederea finalizării SEC până în 2014 și ar implica cele mai mici costuri. În plus, această opțiune include elaborarea unui sistem de evaluare care va contribui la identificarea acțiunilor viitoare. Prin urmare, opțiunea de politică preferată este „Parteneriatul consolidat pentru SEC”.

6. MONITORIZARE ȘI EVALUARE

Mecanismul de monitorizare a SEC va fi instituit în vederea evaluării progreselor înregistrate de statele membre și de organizațiile părților interesate în raport cu o serie de indicatori legați de măsurile incluse în opțiunea de politică aleasă. Pe baza rapoartelor statelor membre cu privire la măsurile adoptate în vederea finalizării SEC, Comisia va prezenta, în luna septembrie a fiecărui an, un **raport intermediar de activitate privind SEC**.

Raportul va evalua măsurile luate și poate include eventuale recomandări. Scopul său este de a servi drept bază pentru direcția politică pe care Comisia urmează să o propună Consiliului Competitivitate, precum și pentru discuțiile din cadrul forumului părților interesate din cadrul SEC. Raportul ar putea contribui, de asemenea, la analiza anuală a creșterii care oferă statelor membre orientări pentru realizarea reformelor naționale în contextul semestrului european sau la identificarea măsurilor legislative viitoare.